

SVETSKA TRGOVINA U PRIVREDNOJ KRIZI

Milorad Unković

Univerzitet Sinergija Bijeljina

Sažetak: Trgovina između zemalja, od njenog nastanka, utiče na ukupan privredni život svake zemlje : na stopu privrednog rasta, privredni razvoj, cene, zaposlenost, stanje platnog bilansa. U ovom članku analizira se robna struktura svetske trgovine, regionalna struktura svetske trgovine, najznačajnije zemlje u svetskoj trgovini i ponašanje svetske trgovine u najnovijoj privrednoj krizi, koja je neočekivano i sa najvećim intenzitetom posle velike Ekonomske krize 2009/2012. godine zahvatila celu svetsku privredu.

Ključne reči: Svetska trgovina, proizvodi, usluge, zemlje, rast, kriza, cene, zaposlenost, platni bilans.

Abstract:

Since its beginnings, international trade has been influencing total economic life of every country: the economy growth rate, economic development, prices, employment, balance of payments. This article gives analysis of commodity structure and regional structure of international trade, the top trading countries in the world, changes in international trade caused by the recent global financial crisis which has had an unexpected and extensive effect on world economy, second only to the Great Depression.

Key words: international trade, products, services, countries, growth, crisis, prices, employment, balance of payments

1. ROBNA STRUKTURA SVETSKE TRGOVINE.

Robnu strukturu svetske trgovine mnogo je teže računati od drugih struktura svetske trgovine, a posebno regionalne. Ovo iz razloga teškoće razvrstavanja proizvoda u pojedine kategorije robe. S druge strane uvek mora da se isključi reeksport, kako se ne bi strukture duplo računale, a on iznosi oko 3% svetske trgovine. Uticaj reeksporta najbolje se vidi iz podataka za 2008. godinu (podaci za 2009. biće raspoloživi tek u drugoj polovini 2010. godine). U toj godini ukupna svetska trgovina robom (materijalnim dobrima) je iznosila 15775 milijardi dolara, a bez reeksporta 15330 milijardi dolara. Međunarodne komercijalne usluge iznosile su dodatnih 3730 milijardi dolara. Ukupno robe i usluge iznosile su 19505 milijardi dolara , što čini 32% ukupnog bruto domaćeg proizvoda(GDP) svih zemalja sveta.

Svetska trgovinska organizacija ranije je davala kompletnu strukturu svetskog izvoza odnosno uvoza, a sada daje skraćenu strukturu, tako da u industrijskim proizvodima prikazuje samo gvoždje i čelik, hemiju, kancelarijsku i telekomunikacionu opremu, automobilsku industriju, tekstil i odeću. Znači da ne daje podatke iz ranije nomenklature za ostale poluproizvode(gde su svrtani obojeni metali i nemetali); ostale mašine i transportnu opremu, gde je svrstana oprema za sve procesne industrije i ukupna transportna sredstva i oprema izuzev automobila (sa dostavnim vozilima,kamionima i autobusima) ; ostale

proizvode široke potrošnje gde su svrstani papirna konfekcija, obuća i nameštaj. Nama je prihvatljivija stara nomenklatura koja pokriva ukupan izvoz odnosno uvoz- bez reeksporta, pa smo morali kreirati podatke na bazi ranijih tabela i stopa rasta svetske trgovine u pojedinim godinama za industrijske proizvode. Znači da su podaci približni, ali obuhvataju strukturu ukupne svetske trgovine. Na ovaj način izvedeno struktura svetske trgovine data je u tabeli 1. Posle dužeg napretka preradivačke industrije, u svetskoj privredi poslednjih godina uočavaju se pozitivne promene ka postepenom jačanju primarnog sektora. Tome su najviše doprinele berzanske robe: nafta i gas, poljoprivredni proizvodi kao i proizvodi crne i objene metalurgije. Naravno, ovde se, prvenstveno radi o ogromnim fluktuacijama cena, iako je tendencija blagog popravljivanja odnosa razmene prema primarnom sektoru, odnosno zemljama u razvoju, uočljiva. Primera radi cena nafte po barelu (159 litara) povećana je od 3 dolara koliko je iznosila 1973. na 150 dolara u drugoj polovini 2008 godine, da bi krajem 2009. godine iznosila 70 dolara po barelu. Cena pšenice varirala je od 70 do 170 dolara po toni, a bakra od 2000 do 9000 dolara po toni. Ovakva nepredvidiva kolebanja cena (tzv. volativnost cena) i stalne neizvesnosti u tome od proizvođača traže posebne strategije, da se stvaraju rezerve kada su cene visoke da bi se preživelo u periodima niskih cena. Supstitucija prirodnih proizvoda veštačkim je takodje sve uočljivija jer tehnologija novih materijala i izvora energije brzo napreduje. Ostaje samo težnja da se supstitucija obavlja na principima održivog razvoja, da se stope rasta prilagode raspoloživim resursima za duži vremenski period i da se spreči uništavanje planete izazvano suvišnom emisijom štetnih gasova u hemisferu.

Svaka zemlja mora biti oprezna u uspostavljanju proizvodne i izvozne strukture. Najpametnije je razvijati izvoz na bazi resursa i konkurentskih prednosti i uvek se boriti da svoje sirovine svaka zemlja sama preradjuje, a da to ne prepušta stranim državama. U svakoj privrednoj grani postoje proizvodi finalne prerade. U poljoprivredi, na primer, šećer, konditorski proizvodi, pića, preradjevine od mesa i žitarica mogu biti veoma unosni na svetskom tržištu. Takodje izvoz benzina, kerozina, ulja i maziva mesto izvoza nafte. Ili izvoz zlatnog i srebrnog nakita umesto izvoza zlata i srebra. Ali je isto tako nezamenjiva borba da se učestuje u proizvodnji automobila i njihovih komponenti, hemijskih proizvoda uključiv farmaceutske, proizvoda iz oblasti mašingradje , kompjutera i telekomunikacione opreme, opreme za energetiku i slično. Sigurno da se ne smeje zapostaviti i izvoz klasičnih proizvoda kao što su tekstil, odeća, obuća, nameštaj, papirna galaneriya. Iako, nisu najznačajnije u svetskom izvozu (obuhvataju oko 20% svetskog izvoza) , konkurentnost u izvozu usluga postaje sve značajnija jer usluge obuhvataju oko 60% svetskog bruto domaćeg proizvoda i zaposlenosti, a u razvijenim zemljama i preko 70%. Posebno su značajne usluge turizma, saobraćaja, trgovine, finansijske i informaciono- telekomunikacione usluge. Pomenutih pet vrsta usluga učestovalo je sa 87% ukupnog izvoza usluga u 2008. godini, što se može smatrati i dugoročnom tendencijom.

Iz tabele 1. se vidi da poslednjih godina primarni proizvodi (poljoprivreda, energetika i rudarstvo) popravljaju svoj položaj u svetskoj trgovini i u 2008. godini iznosili su 32% svetske trgovine. Industrijski proizvodi iznosili su 68%. Najznačajnija stavka svetskog izvoza su i dalje mašine i transportna oprema oko 36,3% ukupnog svetskog izvoza. Tu spadaju kancelarijska i telekomunikaciona oprema, automobili zajedno sa dostavnim vozilima, mašine za procesnu industriju i široku potrošnju). Slede goriva i rudarski proizvodi (najviše nafta i gas) koji u strukturi svetskog izvoza učestvuju sa 22,5% i hemijski proizvodi sa 11%. Ove pomenute tri grupe proizvoda učestvuju u svetskom izvozu sa 72,5%. Poluproizvodi crne i objene metalurgije i ostali poluproizvodi učestvuju sa 9%. Svi proizvodi široke potrošnje (tekstil, odeća, obuća, nameštaj, papirna galanterija i slično iznose oko 11,9%. Poljoprivredni

proizvodi učestvuju sa 8,5%. U periodu 2000.-2008. godine veću dinamiku imaju primarni od industrijskih proizvoda, što je posledica povećanja cena nafte, gasa i poljoprivrednih proizvoda na svetskom tržištu, a u značajnom delu ovog vremenskog perioda, takodje, proizvoda crne i obijene metalurgije. To je prvi put u istoriji posleratne međunarodne trgovine da su cene sirovina brže rasle od cena industrijskih proizvoda na svetskom tržištu.

Tabela 1. Robna struktura svetske trgovine

	Vrednost		Udeo		Godišnje
	2008	1955	2000	2008	promene u %
					2000-2008
					(nominalno)
Ukupno robe*	15.330	100,0	100,0	100,0	11
Poljoprivredni proizvodi	1.342	21,9	8,8	8,5	12
Goriva i rudarski proizvodi	3.590	27,9	13,7	22,5	19
Primarni proizvodi ukupno	4.872	49,8	22,5	31,0	17
Industrijski proizvodi ukupno	10.458	50,2	77,5	69,0	17
Gvožđe i čelik	587	4,7	2,3	3,7	19
Hemijski proizvodi	1.705	5,1	9,3	10,9	14
Ostali poluproizvodi **	804	2,3	7,2	7,0	4
Mašine i transportna oprema	5.989	23,3	42,0	39,0	8
Kancelarijska i telekomunikaciona oprema	1.561	3,1	10,4	10,1	6
Automobilska industrija	1.234	4,7	9,2	8,0	10
Ostale mašine i transportna sredstva**	3.194	9,3	11,3	20,9	15
Tekstil i odeća	612	6,5	5,7	3,9	7
Ostali proizvodi široke potrošnje **	1.161	3,7	11,0	7,5	5

Izvor: GATT, International Trade Statistics 1956, WTO: World Trade Report, 2009.

*isključen reeksport, obuhvata oko 3 % svetskog izvoza robe u 2008 godini. Izvor: GATT, International Trade Statistics 1956; WTO, World Trade Report, 2009

** Procena

Karakteristično je da su jasno diferencirane zemlje po izvozu sirovina ili industrijskih proizvoda. U zemlje koje, iznad svetskog proseka od 68% izvoze više industrijske proizvode spadaju: zemlje Azije 79%, zemlje Evrope 77%. Sa 68% zemlje Severne Amerike su na nivou svetskog proseka. Izvoz sirovina preovladjuje kod: zemalja Afrike 82% ukupnog izvoza, kod zemalja Srednjeg Istoka 78%, Kod Zajednice nezavisnih država 75% i kod zemalja Južne i Centralne Amerike 71%. (izvor WTO, World trade Report, 2009.). Inače, izvoz u većini zemalja sveta duplo brže rate od stope rasta GDP, što karakteriše ukupan posleratni period u razvoju svetske privrede, izuzev u periodima velikih privrednih kriza.

Usluge su, takodje, značajne u strukturi svetske trgovine. U ukupnom izvozu robe i usluga sveta u 2008. godini usluge su učestovale sa 19%. Tabela 2 pokazuje značaj izvoza pojedinih vrsta usluga u svetu, u 2008. godini:

Tabela 2. Najznačajnije usluge u svetskoj trgovini

Rang	Vrsta usluga	Iznos u mlrd. \$	Učešće
1	Turizam	945	25,3
2	Saobraćaj	875	23,4
3	Trgovina	830	22,2
4	Finansije i osiguranje	365	9,7
5	Kompjuters, inf. I komunik. usl.	240	6,4
6	Licence i rojalti	190	5,0
7	Građevinske usluge	70	2,0
8	Profesionalne usluge	45	1,2
9	Ostale usluge	170	4,8
	UKUPNO	3730	100,0

Izvor: WTO, World Trade report, 2009.

Tabela pokazuje da su u svetskom izvozu usluga najznačajnije turističke usluge 25,3%, saobraćajne usluge 23,4%, i usluge trgovine 22,2%. Ove tri vrste usluga učestvuju sa oko 71% ukupnog svetskog izvoza usluga. Još su značajne finansijska usluge i usluge osiguranja 9,7%, kompjuterske-informacione i komunikacione usluge 6,4% i usluge po osnovu transfera tehnologije 5%. U zajedničkoj cifri finansijskih usluga i usluga osiguranja od 365 milijardi dolara finansijske usluge iznose 290, a usluge osiguranja 75 milijardi dolara. U zajedničkoj cifri kompjuterskih, informacionih i komunikacionih usluga od 240 milijardi dolara kompjuterske i informacione usluge iznose 160, a komunikacione usluge 80 milijardi dolara. Usluge po osnovu transfera tehnologije iznose 190 milijardi dolara. Iznenađujuće je mali iznos građevinskih usluga od 70 milijardi dolara ili svega 2% u izvozu svetskih usluga. To znači da je građevinska privreda u celom svetu u krizi, a verovatno se jedan deo ovih usluga knjiži u stavki izvoza opreme kao montaža opreme.

2. REGIONALNA STRUKTURA MEDJUNAROPDNE TRGOVINE I UČEŠĆE POJEDINIHZEMALJA

Iz tabele 3. se vidi da je Evropa najveći svetski izvoznik i uvoznik. U svetskom izvozu (zajedno sa međusobnom trgovinom zemalja EU) u 2008. godini učestvovala je sa 40,9%, a u uvozu sa 42,4%. Evropska unija 27 učestvovala je sa 37,5% u svetskom izvozu i 39,7% u svetskom uvozu. Kada se isključi međusobna trgovina zemalja EU, onda EU učestvuje u svetskom izvozu sa 12%, a u svetskom uvozu sa 14%. Azija je na drugom mestu sa učešćem 27,8% u svetskom izvozu i 26,3% u svetskom uvozu. Na trećem mestu je Severna Amerika sa učešćem 12,5% u svetskom izvozu i 17,9% u svetskom uvozu. U sastavu Azije Kina učestvuje sa 8,9% u svetskom izvozu i 7% u svetskom uvozu. Japan učestvuje sa 4,9% u svetskom izvozu i 4,7% u svetskom uvozu. Indija učestvuje sa 1,1% u svetskom izvozu i sa 1,7% u svetskom uvozu. Novoundustrijalizovane zemlje Azije tzv. Azijski tirovi (Južna Koreja, Hong kong, Singapur i Tajvan Kina) učestvuju sa 6,5% u svetskom izvozu i sa 6,7% u svetskom uvozu.

*Tabela 3. Svetski robni izvoz i uvoz po regionima u 2008. godini
(milijarde dolara i procenti)*

Svet	15.775	12	16	16	15	16.120	12	15	15	15
Severna Amerika	2.049	7	13	11	10	2.909	7	11	6	7
- SAD	1.301	7	15	12	12	2.166	7	11	5	7
Južna i Centr. Amerika	602	15	21	14	21	595	14	22	25	30
- Brazil	198	17	16	17	23	183	15	23	32	44
Evropa	6.456	12	13	16	12	6.833	12	15	16	12
- EU 27	5.913	12	13	16	11	6.268	12	14	16	12
- Nemačka	1.465	13	14	19	11	1.206	12	17	16	14
Zajed. nezav.država	703	22	25	20	35	493	25	30	35	31
-Ruska Federacija	472	21	25	17	33	292	26	31	36	31
Afrika	561	18	19	18	29	466	17	16	24	27
Srednji Istok	1.047	19	22	16	36	575	17	12	25	23
Azija	4.355	13	17	16	15	4.247	14	16	15	20
- Kina	1.428	24	27	26	17	1.133	22	20	21	19
- Japan	782	6	9	10	10	762	9	12	7	22
- Indija	179	20	21	22	22	292	24	21	25	35
- Novo ind.zemlj.	1033	10	15	11	10	1.093	10	16	11	17

Izvor: WTO, World Trade Report, 2009.

Memorijalne stavke, koje nisu uključene u tabelu, pokazuju da zemlje u razvoju kao celina u svetskom izvozu učestvuju sa 38%, a u uvozu sa 34%. Azijska ekonomska integracija ASEAN učestvuje u svetskom izvozu sa 6,2%, a u svetskom uvozu sa 5,8%. Latinoamerička integracija MERCOSUR učestvuje u svetskom izvozu sa 1,7%, a u svetskom uvozu sa 1,6%. Najmanje razvijene zemlje učestvuju u svetskom izvozu sa 1,1%, a u svetskom uvozu sa 0,9%. U tabeli br.4. data je svetska trgovina po zemljama. Obuhvaćeno je ukupno 30 zemalja u izvozu i uvozu.

Iz tabele 4. se vidi da je u 2008. godini Nemačka bila prvi izvoznik sveta, a slede Kina i SAD. U 2009. , na bazi preliminarne rezultata, Kina je postal prvi izvoznik sveta ,prevazilazeći čak i Nemačku koja je decenijama držala prvo mesto. Na listi najvećih svetskih izvoznika su bili Japan,Holandija, Francuska, Italija, Belgija, Rusija, Velika Britanija. Zanimljivo da je Rusija preskočila više mesta i postal 9-ti svetski izvoznik, što je prvenstveno rezultat povećanja cena nafte i gasa na svetskom tržištu. Na listi najvećih svetskih izvoznika su i neke male zemlje: Hong Kong sa 370 milijardi dolara izvoza (u čemu reeksport učestvuje 353 milijarde dolara), Singapur sa 338 milijardi izvoza (učemu reeksport učestvuje sa 162 milijarde dolara), Taipei Kina 256 milijardi , Ujedinjeni Arapski Emirati 232 milijarde, Švajcarska 200 milijardi, Tajland 178 milijardi, Norveška 168 milijardi i Češka 147 milijardi.

U uvozu su decenijama najznačajnije SAD, sa učešćem 13,2% svetskog uvoza, a slede Nemačka, Kina, Japan, Francuska, Velika Britanija, Holandija, Italija I Belgija.

Obuhvaćenih 30 zemalja učestvuje sa 81,4% u svetskom izvozu I sa 81,7% u svetskom uvozu i takvo stanje važi godinama.

Tabela 4. Zemlje – vodeći izvoznici i uvoznici sveta u 2008 godini
(milijarde dolara i procenti)

Rang	I z v o z	Vrednost	Učešće	Godišnja promena	Rang	U v o z	Vrednost	Učešće	Godišnja promena
1	Nemačka	1.465	9,1	11	1	Amerika	2.166	13,2	7
2	Kina	1.428	8,9	17	2	Nemačka	1.206	7,3	14
3	Amerika	1.301	8,1	12	3	Kina	1.133	6,9	19
4	Japan	782	4,9	10	4	Japan	762	4,6	22
5	Holandija	634	3,9	15	5	Francuska	708	4,3	14
6	Francuska	609	3,8	10	6	Vel.Britanija	632	3,8	1
7	Italija	540	3,3	10	7	Holandija	574	3,5	16
8	Belgija	477	3,0	10	8	Italija	556	3,4	10
9	Rusija	472	2,9	33	9	Belgija	470	2,9	14
10	Velika Britanija	458	2,8	4	10	Koreja	435	2,7	22
11	Kanada	456	2,8	8	11	Kanada	418	2,5	7
12	Koreja	422	2,6	14	12	Spanija	402	2,5	3
13	Hong Kong, Kina	370	2,3	6	13	Hong Kong, Kina	393	2,4	6
	domaći exports	17	0,1			sopstveni uvoz	98	0,6	
	re-exports	353	2,2						
14	Singapur	338	2,1	13	14	Meksiko	323	2,0	9
	domaći exports	176	1,1	13					
	re-exports	162	1,0	13					
15	Saudijska Arabija	329	2,0	40	15	Singapur	320	1,9	22
16	Meksiko	292	1,8	7	16	sopstveni uvoz	157	1,0	31
17	Spanija	268	1,7	6	17	Rusija	292	1,8	31
18	Taipei – Kina	256	1,6	4	18	Indija	292	1,8	35
19	Ujed.Arap.Emirati	232	1,4	28	19	Taipei – Kina	240	1,5	10
20	Svajcarska	200	1,2	16	20	Poljska	204	1,2	23
21	Malezija	200	1,2	13	21	Turska	202	1,2	19
22	Brazil	198	1,2	23	22	Australija	200	1,2	21
23	Australija	187	1,2	33	23	Austrija	184	1,1	13
24	Svedska	184	1,1	9	24	Svajcarska	183	1,1	14
25	Austrija	182	1,1	11	25	Brazil	183	1,1	44
26	Indija	179	1,1	22	26	Tajland	179	1,1	28
27	Tajland	178	1,1	17	27	Svedska	167	1,0	10
28	Poljska	168	1,0	20	28	Ujed.Arap.Emir.	159	1,0	20
29	Norveška	168	1,0	23	29	Malezija	157	1,0	7
30	Češka	147	0,9	20	30	Češka	142	0,9	20
	Indonezija	126	0,8	36		Indonezija	126	0,8	36
	Ukupno	13.120	81,4			Ukupno	13.409	81,7	
	Svet	16.127	100,0	15		Svet	16.415	100,0	15

Izvor:WTO, World Trade Report, 2009.

3. PONAŠANJE SVETSKE TRGOVINE U PRIVREDNOJ KRIZI

Finansijska kriza, proizišla iz nemogućnosti naplate hipotekarnih kredita koje su plasirale američke banke, pretovrila se u krizu svetskih razmera najveće razorne moći od Velike ekonomske krize 1929-1933. godine. Kriza se manifestovala kroz sledeće pokazatelje:

* Umesto rasta, svetska privreda u 2009. godini zabeležila je privredni pad za 1,1%, a u pojedinim zemljama zabeležen je dvocifren pad. U zemljama u tranziciji prosečan pad iznosio

je 6,3% (u Ukrajini 12%, u Rusiji 8,2%). Pad bi bio daleko veći da svetsku privredu nisu izvukle Kina sa stopom rasta privrede od 9% i Indija sa stopom rasta 8%. (DAVOS, 2010).

* Nezaposlenost je najteža posledica krize, a i oporavak u ovoj oblasti je najsporiji. Bez posla je u svetu samo tokom 2009. godine ostalo 34 miliona lica. Nezaposlenost u Evropi i SAD dostigla je najniži nivo u poslednjih 70 godina. U Evropi je, u jednom periodu, iznosila 17%, u SAD 10%, a prosečno u svetu 7,6%.

* Mnoge zemlje doživele su privredni kolaps: Grčka, Dubai, Irska, Island, Baltičke zemlje, Gruzija, Ukrajina.

* Likvidirale su mnoge banke i preduzeća u svetu. U SAD je likvidiralo 70 banaka, uključiv i neke ugledne banke, a na granici rentabiliteta posluje još oko 1000 banaka. U Evropi se država organizovala, pa su kroz mejdžere , akvizicije i uz pomoć države spašene renomirane banke, ali su likvidirala mnoga preduzeća, uključiv i ona sa višedecenijskim renomeom.

* Sreća je da su cene bile stabilne, kretale su se u uobičajenim granicama, što je omogućilo da ne dodje do velikih fluktuacija kamata i deviznog kursa. U platnim bilansima , takodje nije bilo poremećaja, izvan mogućnosti međunarodnog finansiranja. (IMF, 2009).

* Iako MMF za 2010 najavljuje rast svetske privrede prosečno od 3,9%, u SAD 1,3%, u zemljama u razvoju 5,6%, verovatno je realnije mišljenje nobelovca Štiglica da će svetska privreda biti u krizi još najmanje 3 godine, a svetski rast u 2010, zbog rasta u BRIK zemljama, iznositi oko 2%. (Štiglic 2009).

* Svetska trgovina je u celokupnom posleratnom periodu pokazala duplo veći rast od svetske proizvodnje. Znači u fazi prosperiteta svetska trgovina bila je potencijal za privredni rast. Pad svetske trgovine u celokupnom posleratnom periodu zabeležen je samo u tri godine i to vezano za godine naftne krize (1974. i 1979. godine) i najnoviju svetsku ekonomsku krizu 2009. Godine.

* Nažalost u krizi svetska trgovina opada, pa postaje faktor destabilizacije. Po preliminarnim podacima Svetske trgovinske organizacije svetska trgovina doživela je najveći pad u posleratnom periodu nominalno 9%, u realnim pokazateljima 5%- četiri puta više od pada svetske proizvodnje.

* Za sada je teško dati prognoze o kretanju svetske trgovine u 2010. godini, mada iako bude pad on bi trebao biti manji nego u 2009. godini.

4. ZAKLJUČAK

Spoljna trgovina je jedan od opredeljujućih faktora privrednog rasta i razvoja. Ona , u uslovima prosperiteta značajno doprinosi privrednom razvoju, a u krizama smanjuje njegov pad. Za svaku zemlju najznačajnija je finalizacija proizvoda, da ona sama preradjuje svoje i uvozne sirovine , a izvozi što finalniji stepen obradjenih proizvoda. Na svetskom tržištu najveću dinamiku tražnje pokazuje elektronika- posebno računari, kućni aparati i telekomunikaciona oprema, mašinogradnja- posebno transportna sredstva i procesna industrija ,ali takodje hemijska industrija, uključiv i farmaceutsku. U poslednjim godinama dinamičani sektori u svetskoj trgovini su nafta , gas i energetika uopšte, prehrambeni proizvodi, kao i usluge. Visoku tražnju jedno vreme je pokazivali proizvodi crne i obije metalurgije.

Najznačajniji regioni svetske trgovine su Evropa, Azija, pa Severna Amerika, a od pojedinačnih zemalja Kina, Nemačka, SAD, Japan, Holandija, Francuska, Italija, Belgija,

Rusija i Velika britanija. U uvozu je daleko najznačajna zemlja SAD, a zatim slede Nemačka, Kina, Japan, Francuska, Velika Britanija, Holandija, Italija, Belgija i Republika Koreja.

Svetska trgovina značajno je opala u savremenoj privrednoj krizi, što se nepovoljno odrazilo na sve privredne rezultate. Ozdravljenje će zavisići od ozdravljenja svetske proizvodnje i povećanja svetske tražnje po tom osnovu, ali i od smanjenja protekcionizma koji je imanentan privrednim krizama.

L I T E R A T U R A

- [1.]Josef E. Stiglic, Težak put do
oporavka,<http://www.pescanik.net/conectent/view/2617/199>
- [2.]Milorad Unković, Međunarodna ekonomija, Univerzitet Singidunum. Beograd, 2009.
- [3.]World Trade Organisation, Word Trade Report, Geneve, 2009.
- [4.]DAVOS, Switzerland, The 40th World Economic Forum (WEF), Annual Miting, 31.
january,2010.
- [5.]IMF, Global Financial Stability Report, Washington, October 2009.